

עין משפט
גז
גזר מצוה

בח א מיי פ"ג מהל' מוקי ממון הל' ב סמג עשין סח טוש"ע ח"מ ס"י מי סע"י א וס"י מלא סע"י ב:

בב ב מיי פ"א מהל' חובל ומזיק הלכה יא סמג עשין ע טוש"ע ח"מ ס"י תכא סע"י ג:

ל ג ד מיי שם פ"ז הל' י סמג שם טוש"ע ח"מ ס"י שפד סע"י א:

לא ה מיי פרק י"ד מה' מוקי ממון הל' טו סמג עשין פו סח טוש"ע ח"מ ס"י מ"ח סע"ף א:

לב ו ז ח מיי שם פרק א הלכה י ופרק ב שם הלכה ז סמג שם טוש"ע ח"מ ס"י שפט סע"ף יח וס"י של סע"ף ז:

רבינו הגנאל

רבינו הגנאל

רודנין נמי ואמרי' כי קאמי' רב פפא אתולדה דמבעה כר. אלא אכירו וניעו. פי' ורקו לביחא עבה או רכה, כדאמי' בעניין תלמיד שרק בפני רבו ואמי' כח ורק קאמרי'. אי בתר דניח זה הרוק, דראי הוורק רוק מפיו מפקיר אותו, בין לרב ובין לשמואל היינו בור. כי קאמי' רב פפא אתולדה דאש, והן אבנו סבינו ומשאו שהניחן בראש הגג ונפלו ברוח מצויה והודיקו. ואקשי' הני כי אש דמו אש כח אחר מעורב בה, והיא הרוח שמעבירה ומציתה. ולולי הרוח לא היתה האש הולכת ומתקת, הני נמי כח אחר מעורב בהן והוא הרוח כו'. ואוקימנא כי קאמי' רב פפא בתולדה דרגל, בחצי נוק צרורות דהיל' גמירי לו כדנתן היתה מבעטת או שהיו צרורות מנתות מתחת רגליה ושיבירה את הכלים משלם חצי נוק. ואמאי קרי ליה תולדה דרגל לשלם מן העליה. ולרבא דמובעייא ליה, אמאי קרי ליה תולדה דרגל, לפוטרה ברשות הרבים. פ"ס' והמבעה, רב אמר המבעה זה אדם שני' אם תבעין בעיו. וקיימי' לך כרב דסניין דשמעתין כותיה. ולי עוד אלא אמראי קיימי כותיה ואליבא דידיה שקלי וטרו. ושמואל אמ' לך מי כתי' בעה. שמואל אמ' זה השן, איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו בדמחרגם רב יוסף איכדין איחבליש עשו אתגליין מטמורוהו. ורב אמ' לך מי כתי' נבעה. מכדי קראי לא דייקי לא כר ולא כשמואל, רב מאי טעמ' לא אמ' כשמואל. אמ' תנא ליה במתני' וכלל קרו ושונו ורגלו. ושמואל אמ' לך תנא שור והוא הקרן, תנא מבעה והוא השן.

ג:

משורו לַמִּדְנּוּ. היינו קרן דשן ורגל פטורין ברה"ר ובאבנו וסכיננו אין לחלק בין תמות למועדות דלא שייך לחלק אלא בצעלי חיים וא"ת היכי גמר משור מה לשור שכן ב"ם וכוונתו להזיק ומפרש רשז"ס דלמי מצור ושור ממה הלד ולקמן גבי הלד השוה דקאמר אבזי לאתויי אבנו וסכיננו לא גרס אי לרב דאמר כולם משורו למדנו היינו שור דלרב א"ש דצמה הלד אתי' כדפרשי' אצל קשה כיוון דמצור נמי יליף לפטרו דזה כלים כבור ולקמן בהמניח (דף כח.) ממייב דזה רב כלים גבי נשצר כדו':

וממונך. ללא דוקא גבי צור ללאו ממונא הוא וכן גבי אש °דפשיטא דאס הדליק גדישו של חצירו דאש של אחר דחייב: **תולדה** ישן. הוה מלי למפריך דלקמן מוקי מתניתיין בישן שדרכו להזיק וקרי ליה אכ אלא דנלאו הכי פריך שפיר: **והיתנן** אדם מועד לעוֹפֹם. לא פריך דישן נמי הוּ אכ דדרש עלה בגמרא דפ' כ"לד (לקמן דף כו:) מפלע תחת פלע דהא לא מיימי כהא קרא אלא מיימי דהוי כיואל צו: **ביחיו** וניעו. פירש הקונטרס מיי האף וקשה לר"ת דצפ' דס' הנדה (נדה דף נה: ושם) קמתי כימו וניעו ומי האף ונראה דכיתו הוא היואל מן הגרזין דכח וניעו הוא היואל מן הפה על ידי נענוע ש':

לפוטרו ברה"ר. וא"ת אמאי פשיטא ליה טפי מנשלם מן העלייה וי"ל כיון דמן הדין היה משלם נזק שלם ואמי הלכתא דלא משלם אלא חצי נזק אס כן אתי הלכתא להקל ולא להחמיר: **אמאי** קרי לה תולדה דרג'. אע"ג דדמי לרגל כיון שדינה חלוק היה לו לקרות לה שם צנתי ענמה: **בדמיתרגם** רב יוסף. נקט רב יוסף לפי שהיה צדיק דמרגוס שיש כמה ענייני תרגום ולא כדפירש בעלמא לפי שהיה סגי נהור ודברים שבכתב אי אתה רשאי לומר על פה ולכן היה אומר תרגום דמשום עמ לעשות אמר התם' דשרי ואין לך עמ לעשות גדול מזה"ס °:

לא ראי הקרן שאין הנאה להזיקו. ופשיעה פשע שהיה לו לשמור שזר שצקל היה יכול לשומרו שאין דחוקה להזיק כיוון שאין הנאה להזיקה אצל שן שיש הנאה להזיקה הוי כעין אונס שלא היה יכול לשומרה כל כך כיוון שהשן דחוק לאכול להנאתו ולא ראי השן שאין כוונתו להזיק ואין יצרה תקפה ובקל יכול לשומרה כראי הקרן דכוונתו להזיק ויצרה תקפה ואין יכול לשומרה כל כך יפה:

מדיד

בתישבה ותבקשו מחילה בעיו. אלמא באלם כתיב בעיו: איגליין. תרגומו של נצעו. אלמא נצעו לשון גילוי הלכך אמר מצעה זה השן דמצעה לשון מגולה הוא דהיינו שן שפעמים מגולה ופעמים מכוסה: **נצעה**. דמשמע הוא עצמו נצעה ונגלה מצעה קמתי שהוא מצעה דצר אחר: **נועה**. לשון בעיו: **סנא** שור לקרנו ומצעה לשינו. ולקמן (ד'.) פריך רגל מאי שיידיה: לא ראי הקרן שאין הנאה לו' בעל כרחיך הכי מפרש לא ראי הקרן שאין הנאה להזיקו כראי השן כו' כלומר דאי כתב רחמנא קרן דחייב לא אחיא שן מיינה דקרן אין הנאה להזיקו שן יש הנאה להזיקו:

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

אי דלא אפקרינהו לשמואל דאמר. התם בהמניח את הכד (לקמן דף כח:) כל תקלה צור הוא ואע"ג דלא הפקיר היינו צור: **ולרב דאמר**. כל תקלה שלא הפקירה משור למדנו מה שור שהוא ממונו ואס הזיק חייב אף כל ממונו אס הזיק חייב: **היינו שור**. ולאו תולדה

דצור נינהו ובשור אמרן לעיל תולדה דשור כי שור. ואפי' לשמואל נמי דאמר תולדה דצור נינהו מאי חזית לאוקומי מילתא דרב פפא אתולדה דצור מאי שנא צור דחייב שכן תחילת עשייתו וכו': **הני נמי סהלם עשייתן**. תחילת מה שנעשו צור דהיינו כשהונחו לשם היו עומדים לנוק: **וי קאמר רב פפא**. תולדה לאו כאכ דידה אתולדה דמצעה: פלוגמא דשמואל ורב דמצעה לקמן דשמעתין: אדס ניעור היינו אכ: אדס מועד. ער וישן דשילחי פ"ב: **אלא**. תולדה דלדס היינו כימו וניעו. כימו רוק הפה ניעו ליסת החוטם" (רוק היואל מתוך גופיה אגב כח): **אי דהדי דאולי מוקי**. שנפל על השירא"ס וטנפיה או לתוך המשקין ונמאסו: **כחו הוא**. והיינו אדס גופו וחייב: **אי דסר דניית**. אחר נוח הרוק ללרך הזיקו שהחלק אדס דהס: **בין לרב בין לשמואל** היינו צור. דהא ודאי תקלה דלפקרה היא: **דרות מלויה**. דאי דרות שאינה מלויה הוי אונס ולא מחייב אצל דרות מלויה הוי תולדה דאש שהרי אש נמי הרות מוליכה: **דנח אחר מעורב** צה. והוה ליה לאסוקי אדעמיה: **כתאי נוק לרויוס**. שהיתה מהלכת והמציאה לרויות דרגליה ושיצרו את הכלים דקי"ל דהלכתא גמירי לה למשה מסיני דממונא הוא ולא קנס ואע"ג דפלגא נזק של נגיחה הוי קנס כדאמרין לקמן [טו.] האי פלגא נזקא ממונא הוא והלכך לאו תולדה דקרן הוא אלא דרגל דמנח רגל הוא דאמו וכרגל לא הוי דרגל משלם נזק שלם והיינו דרב פפא: **ואמאי קרי לה תולדה דרגל**. הואיל ואינה משלמת כמותה: **לשלם מן העלייה**. שאס הזיקה יותר ממה שהיא שזה משלם ההיזק מצימו כי רגל דכתיב דה דרגלי' מיטב שדהו וגו' ולא הויל כי קרן דאין המזיק משלם אלא מגופו דכדכתיב (שמות כא) ומכרו את השור הכי וחלו את כספו ואס הזיק יותר על כדי דמיו מפקדי הניזק: **ולרצא אמאי קרי לה תולדה דרגל לפוטרו ברה"ר**. כי רגל דרגל אינה חייבת אלא"כ נכנסת לרשות הניזק והזיקה דכתיב דה' וסילח את צעירה וציער צדקה אחר והיינו צרשות הניזק: **אמר שומר**. אמר הקצ"ה: **אסא צקר**. גאולה לצדיקים: **וגם לילה**. חשך לרשעים אס תשובו

ואי דלא אפקרינהו לשמואל דאמר ^(כ) כל תקלה צור הוא ואע"ג דלא הפקיר היינו צור: **ולרב דאמר**. כל תקלה שלא הפקירה משור למדנו מה שור שהוא ממונו ואס הזיק חייב אף כל ממונו אס הזיק חייב: **היינו שור**. ולאו תולדה דצור נינהו ובשור אמרן לעיל תולדה דשור כי שור. ואפי' לשמואל נמי דאמר תולדה דצור נינהו מאי חזית לאוקומי מילתא דרב פפא אתולדה דצור מאי שנא צור דחייב שכן תחילת עשייתו וכו': **הני נמי סהלם עשייתן**. תחילת מה שנעשו צור דהיינו כשהונחו לשם היו עומדים לנוק: **וי קאמר רב פפא**. תולדה לאו כאכ דידה אתולדה דמצעה: פלוגמא דשמואל ורב דמצעה לקמן דשמעתין: אדס ניעור היינו אכ: אדס מועד. ער וישן דשילחי פ"ב: **אלא**. תולדה דלדס היינו כימו וניעו. כימו רוק הפה ניעו ליסת החוטם" (רוק היואל מתוך גופיה אגב כח): **אי דהדי דאולי מוקי**. שנפל על השירא"ס וטנפיה או לתוך המשקין ונמאסו: **כחו הוא**. והיינו אדס גופו וחייב: **אי דסר דניית**. אחר נוח הרוק ללרך הזיקו שהחלק אדס דהס: **בין לרב בין לשמואל** היינו צור. דהא ודאי תקלה דלפקרה היא: **דרות מלויה**. דאי דרות שאינה מלויה הוי אונס ולא מחייב אצל דרות מלויה הוי תולדה דאש שהרי אש נמי הרות מוליכה: **דנח אחר מעורב** צה. והוה ליה לאסוקי אדעמיה: **כתאי נוק לרויוס**. שהיתה מהלכת והמציאה לרויות דרגליה ושיצרו את הכלים דקי"ל דהלכתא גמירי לה למשה מסיני דממונא הוא ולא קנס ואע"ג דפלגא נזק של נגיחה הוי קנס כדאמרין לקמן [טו.] האי פלגא נזקא ממונא הוא והלכך לאו תולדה דקרן הוא אלא דרגל דמנח רגל הוא דאמו וכרגל לא הוי דרגל משלם נזק שלם והיינו דרב פפא: **ואמאי קרי לה תולדה דרגל**. הואיל ואינה משלמת כמותה: **לשלם מן העלייה**. שאס הזיקה יותר ממה שהיא שזה משלם ההיזק מצימו כי רגל דכתיב דה דרגלי' מיטב שדהו וגו' ולא הויל כי קרן דאין המזיק משלם אלא מגופו דכדכתיב (שמות כא) ומכרו את השור הכי וחלו את כספו ואס הזיק יותר על כדי דמיו מפקדי הניזק: **ולרצא אמאי קרי לה תולדה דרגל לפוטרו ברה"ר**. כי רגל דרגל אינה חייבת אלא"כ נכנסת לרשות הניזק והזיקה דכתיב דה' וסילח את צעירה וציער צדקה אחר והיינו צרשות הניזק: **אמר שומר**. אמר הקצ"ה: **אסא צקר**. גאולה לצדיקים: **וגם לילה**. חשך לרשעים אס תשובו

בתישבה ותבקשו מחילה בעיו. אלמא באלם כתיב בעיו: איגליין. תרגומו של נצעו. אלמא נצעו לשון גילוי הלכך אמר מצעה זה השן דמצעה לשון מגולה הוא דהיינו שן שפעמים מגולה ופעמים מכוסה: **נצעה**. דמשמע הוא עצמו נצעה ונגלה מצעה קמתי שהוא מצעה דצר אחר: **נועה**. לשון בעיו: **סנא** שור לקרנו ומצעה לשינו. ולקמן (ד'.) פריך רגל מאי שיידיה: לא ראי הקרן שאין הנאה לו' בעל כרחיך הכי מפרש לא ראי הקרן שאין הנאה להזיקו כראי השן כו' כלומר דאי כתב רחמנא קרן דחייב לא אחיא שן מיינה דקרן אין הנאה להזיקו שן יש הנאה להזיקו:

ולא

מסורת הש"ס

א [לקמן ו. כח:]; ב [לקמן ט. עב.]; ב. [סנהדרין עב.]; ג [נדה; ד] [לקמן ח:]; ד [לקמן יח.]; ו [לקמן יג:]; ו [ס"א אין זה, ח] [שמות כב.]; ז [ויכ"ר העומר ערך כח.]; ח [גטין ס.]; ט [ושע' מוס' שבת קטו. ד"ה ופירו ובתוס' מגילה כא: ד"ה במגילה].

תורה אור השלם

- ↑ אמר שמר אחא בקר וגם לילה אם תבעיין בעיני שבו אחיה
- ↑ איך נחפשו עשו נבעו מצפוני: עובדיה א ו

ישעיהו כא יב

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וממונך כו'

דפשיטא דאם הדליק. עי' לקמן ככ ע"א מוס' ד"ה אש ממש ממונו: ד"ה בדמיתרגם רב יוסף וכו'. ואין לך עת לעשות גדול מזה. עי' שבת דף קטו ע"א מנ"ה לא נתנו והרש"א שם:

מוסף רש"י

וניעו. שניסח מתוך הריאה ויואל דרך הגרזין (איכה ג סח.) בחצי נזק צרורות. שהמה שהיתה מהלכת והיו לרויות מנתזין מתחת רגליה ושיבירה את הכלים, משלמת חצי מן השלם, הלכה למשה מסיני הוה לחצי נזק, וההוא חצי מן ממונא הוא, דהא לאו תולדה דקרן הוא (שבועות ד.). דהלכתא גמירי לה. מסני, שהיא תולדה של רגל ופטורה ברה"ר כי רגל, ומוקי רגל לאו קנסא נינהו אלא ממונא, שהרי מועדת מתחילתה וגבי לרויות הוא דאקיל רחמנא (כתובות מא.).